

Поєдинок О.Р., ІДП ім. В.М. Корецького НАН України

## УНІВЕРСАЛІЗМ І ПАРТИКУЛЯРИЗМ У СУЧАСНІЙ НАУЦІ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

*В статті освещены основные вопросы научной дискуссии между сторонниками универсализма (конституционализма) и партикуляризма (плюрализма) вокруг проблемы системы международного права в свете процессов его фрагментации.*

*The article deals with principal points of doctrinal debate between the adherents of universalism (constitutionalism) and particularism (pluralism) around the problem of the system of international law in the light of its fragmentation.*

Наукова дискусія довкола проблеми системи міжнародного права точиться давно, однак вона набула нового імпульсу у зв'язку з явищем фрагментації міжнародного права, яке є предметом ретельної уваги юристів-міжнародників (М. Коскенніємі, П.-М. Дюпюї, Б. Зіммі, Д. Пулковскі, Л. Шопітона, П. Лейно, І.-Л. Комтуа-Дінель, Г. Хафнера, А.-Ш. Мартіно, Дж. Паувеліна, К. Велленса, П. Лейно, Е. Жуанне, Ж. Абі-Сааба, А. Л. Паулюса, У. В. Берка-Уайта, П. С. Рао, П. Запате-ро, А. Фішера-Лескано, Г. Тойбнера, В. Т. Уорстера, Р.А. Колодкіна та ін.), одним із пунктів порядку денного Комісії міжнародного права ООН і темою обговорення у Шостому комітеті Генеральної Асамблеї ООН. Ознаки фрагментації вбачають у появі та розвитку спеціальних (автономних, самодостатніх, функціональних, цільових) режимів, проліферації міжнародно-правових норм та інститутів, поширенні міжнародного права на ті сфери відносин, які раніше не вважалися придатними для міжнародно-правового регулювання, регіоналізації та спеціалізації міжнародного права, зокрема в таких галузях, як права людини та міжнародна торгівля, зростанні кількості конфліктів між нормами міжнародного права, їхнім тлумаченням і застосуванням тих самих норм у різних ситуаціях. У явищі фрагментації часто вбачають загрозу цілісності системи міжнародного права та єдності міжнародного правопорядку.

Міжнародне право сприймається науковцями або як єдиний цілісний правопорядок та єдина система чи як сукупність неміцно пов'язаних між собою підсистем. Прихильники першої – універсалістської – точки зору (їх також називають конституціоналістами) обирають у якості відправної точки загальне міжнародне право. Ці науковці, як правило, взагалі заперечують існування самодостатніх режимів. Прихильники другої – партикуляристської (плюралістичної) – точки зору роблять висновки юридичного характеру із соціологічного аналізу певних характеристик окремих режимів. На їхню думку, спеціальні режими є самодостатніми [1, с. 495].

Приблизно з середини 1960-х років у радянській, а потім і пострадянській, зокрема українській, міжнародно-правовій доктрині закріпилася думка про те, що міжнародне право – це перш за все система норм. На це вказують практично всі сучасні визначення міжнародного права в українській науці.

Пострадянська доктрина виходить із структурованого, ієрархічного характеру системи міжнародного права, у якій головна роль належить його основним принципам, які складають ідейну і нормативно-правову

основу системи. Вважається, що основні принципи – це найбільш важливі, корінні загальновизнані норми міжнародного права, що мають найвищий юридичний авторитет [2, с. 42–43].

Відповідно до переважної серед пострадянських, зокрема українських, вчених думки основні принципи міжнародного права є нормами *jus cogens*, і всі інші норми міжнародного права повинні їм відповідати. Основними принципами міжнародного права у вітчизняній доктрині вважаються принципи Статуту ООН, зміст яких розкритий у Декларації про принципи міжнародного права, які стосуються дружніх відносин і співробітництва між державами відповідно до Статуту ООН, прийнятій Генеральною Асамблеєю ООН 1970 р., та в Декларації принципів Заключного акту Ради з безпеки та співробітництва в Європі 1975 р.

Найчастіше науковці пострадянського простору погоджуються з думкою Д. І. Фельдмана про те, що основні принципи міжнародного права пронизують усі галузі та інститути міжнародного права та являють собою найважливіший елемент системи міжнародного права. Ці принципи, які посідають особливе місце в системі міжнародного права, спрямовані на забезпечення генетичної, функціональної та структурної єдності його елементів, досягнення високого ступеня їхньої організації та дії в процесі нормативно-правового регулювання міжнародних відносин. Д.І. Фельдман називає основні принципи міжнародного права правовим та аксіологічним інваріантом системи міжнародного права [3, с. 59–60]. Подібні думки висловлював і Д.Б. Левін, вважаючи основні принципи міжнародного права фундаментом усієї системи норм, які утворюють міжнародне право у кожному дану епоху [4, с. 40].

Цей системний погляд на міжнародне право аж ніяк не передбачає, що міжнародне право є статичним, гомогенним явищем. Воно розвивається разом із відносинами, які воно регулює, і відображає усе розмаїття цих відносин. Поряд із невеликою кількістю норм основоположного характеру, які захищають базові цінності людства та мають імперативний характер, існують численні диспозитивні норми. Від цих норм, на відміну від норм імперативних, держави можуть відходити в міжнародних договорах, які укладаються між ними. Саме таким чином поряд із загальними нормами часто виникають та існують норми спеціальні, поряд із універсальними – партикулярні, локальні. Сьогодні нові універсальні та партикулярні норми вбудовуються в існуючу систему міжнародного права, розвиваючи та доповнюючи її [2, с. 44–45; 5, с. 155–158].

А.-Ш. Мартіно вважає, що сама дискусія довкола проблеми фрагментації міжнародного права передбачає наявність системи міжнародного права, наділеної такими характеристиками, як єдність, повнота, а також внутрішня впорядкованість, хоча застерігає, що й терміни «система» та «система міжнародного права» можна визначати по-різному [6, с. 3]. Із нею погоджується П. С. Рао, стверджуючи, що фрагментація міжнародного права передбачає певну базову єдність і цілісність структури міжнародного права. Ця єдність і цілісність робить універсальним «ядро міжнародного права», яке, на думку науковця, становлять норми, вироблені в рамках ООН [7, с. 930].

Чітко та впевнено на існуванні певного порядку або системи міжнародного права наголосила Комісія міжнародного права ООН: «Міжнарод-

не право є правовою системою. Його правила та принципи (тобто норми) взаємодіють з іншими нормами та принципами та повинні тлумачитися на їхньому фоні. Будучи правовою системою, міжнародне право не є випадковим набором таких норм. Між ними є значимі зв'язки. Таким чином, норми можуть існувати на більш високому та більш низькому рівнях, їх формулювання можуть передбачати більший чи менший ступінь узагальнення та конкретизації, а строки їх дії можуть відноситись до більш ранніх або більш пізніх моментів часу» [8, с. 412].

Також Комісія міжнародного права ООН вдалася до прямого ствердження про існування імперативних норм міжнародного права та утвердження думки про те, що звичайні правила, що використовуються для вирішення конфліктів між нормами міжнародного права, у цьому випадку не застосовуються. Комісія обмежилася врахуванням позитивного права, викладеного в статті 53 Віденської конвенції про право міжнародних договорів, незважаючи на те, що близько вісімдесяти держав не ратифікували цю Конвенцію. Але одна справа, коли ці держави постійно заперечують проти викладених у Конвенції правил щодо тлумачення та застосування імперативних норм (статті 53, 64 і 66) і зовсім інша – коли визнають, що доктрина *jus cogens*, яка знайшла підтвердження в практиці держав і все більше визнається міжнародними судовими установами, докорінно змінила саму структуру міжнародного права як правопорядку, незважаючи на те, що цінності, які утверджуються цими нормами, все ще нерідко зневажаються [9].

Дослідження Комісії міжнародного права ООН не виявило жодного правового режиму, який би перебував поза межами загального міжнародного права. Велика кількість нових договірних режимів у сфері торгівлі, захисту довкілля чи прав людини і справді має спеціальні правила правотворення, правозастосування та зміни норм. Власне тому ці режими і вважаються спеціальними. Але, як зазначає М. Коскенніємі, як тільки таких норм стає недостатньо або вони не можуть бути застосовані, то відповідні міжнародні інституції можуть звернутися до загального міжнародного права, оскільки міжнародне право як правова система становить єдине ціле [10].

На думку Б. Зімми та Д. Пулковскі, стаття 55 Статей про відповідальність держав Комісії міжнародного права ООН, яка присвячена спеціальним режимам відповідальності держав за міжнародно-протиправні діяння, також базується на уявленні про міжнародне право, як про єдиний та до певної міри ієрархічний правопорядок [1, с. 495]. Вони вважають, що міжнародне право носить безперечно системний характер, однак, на їхню думку, це не означає, що воно обов'язково являє собою всеохоплюючий та організований правопорядок. Структура міжнародного права значною мірою базується на неформальних ієрархічних зв'язках, найбільш важливими з яких можна назвати ті, що випливають із факту базування «спеціального міжнародного права» на загальному міжнародному праві [1, с. 500].

У той час як велика кількість юристів-міжнародників, особливо європейських, пропонує розглядати міжнародне право, виходячи з засад конституціоналізму, тобто сприймати світову правову систему з позицій чіткої (проте зазвичай не явно вираженої) ієрархії норм та інституцій,

що відображає існуючу шкалу цінностей, які позначаються термінами «*jus cogens*» чи «зобов'язання *erga omnes*», інша група науковців є прихильниками юридичного плюралізму, який є альтернативою конституціоналізму.

Юридичний плюралізм передбачає, що зараз не існує гомогенної системи міжнародного права. Міжнародне право складається з непостійних та нестійких блоків і систем, різноманітних нецілісних систем, а також універсальних, регіональних і навіть двосторонніх підсистем та підпідсистем різних рівнів інтеграції. Усі ці частини, які взаємодіють між собою, створюють те, що можна дещо парадоксально назвати неорганізованою системою, яка сповнена внутрішньосистемними конфліктами та суперечностями [11, с. 850]. К. Ніколаїдіс та Дж. Л. Тонг порівнюють сучасне міжнародне право із мозаїкою, складеною із не пов'язаних між собою частин [12, с. 1350].

М. Коскенніємі вважає, що юридичний плюралізм виник на ґрунті вивчення національних законодавств держав та їхньої фактичної поведінки у міжнародних відносинах; практики тривалого співіснування нового законодавства та запозиченого права метрополії у законодавстві Сполучених Штатів Америки; глобалізації [13, с. 14].

Ця група науковців не сприймає спроб перш за все радикальних конституціоналістів протиставити процесам децентралізації та фрагментації ідею світової федерації, у якій Статут ООН розглядався б як її конституція. На їхню думку, норми *jus cogens* та зобов'язання *erga omnes* відображають загальні цінності, однак сьогодні панує ситуація, коли для міжнародних органів, які спеціалізуються на міжнародній торгівлі, такою універсальною цінністю буде вільна торгівля, для органів, що займаються захистом прав людини, такою цінністю будуть права людини, для Ради Безпеки ООН – безпека тощо. Історично, конституціоналізм спирався на певне базове розуміння загального блага, на сприйняття права як спільного проекту задля досягнення чітко визначеної мети. Сьогодні це неможливо, оскільки над такими цінностями, як права людини, вільна торгівля, чисте довкілля, подолання безкарності тощо, стоять цінності, які для своєї реалізації вимагають управлінських режимів [14, с. 9].

У цьому контексті Б. Зімма та Д. Пулковські зазначають, що будь-яка ієрархія в міжнародному праві рідко набуває форми відносин переваги та підпорядкування між окремими нормами, тобто відносин формальної ієрархії. Звичайно, сьогодні, коли ідея *jus cogens* практично не викликає сумнівів та/або заперечень, не можна заперечувати, що існує певний рівень ієрархії міжнародно-правових норм. Однак, як зауважив Європейський Суд з прав людини у справі Аль-Адсані [15], появу *jus cogens* навряд чи можна розглядати як основний фактор, здатний перетворити міжнародне право з «крамнички лахмітника» (французькою – «*bric-a-brac*»; порівняння запропоноване Ж. Комбако [16]) на єдине системне ціле, а описувати *jus cogens* як фундаментальний та квазі-конституційний звід цінностей, на який може спиратися все міжнародне право, означає покладати на *jus cogens* місію, яку йому не під силу виконати. До того ж партикуляристи вважають, що на сьогодні норми *jus cogens* є нечисленними, і їхній зміст є недостатньо чітким. Тому

концепція *jus cogens* не дає відповіді на питання, які впливають із явища фрагментації міжнародного права. Як наслідок, дослідники змушені приймати системні суперечності та невідповідності між різними нормами міжнародного права [1, с. 496–499].

Навіть прихильники партикуляристської точки зору погоджуються, що жоден із режимів не існує сам по собі у сфері свого регулювання, ці режими перетинаються та частково співпадають. Однак партикуляристи ставляться з певним скепсисом до спроб ввести до режиму сторонні елементи. Використання норм з-поза меж режиму розглядається скоріше як екстрений захід, а не як бажана практика. Чим більший ступінь самодостатності режиму презюмується, тим вищим є поріг нерегульованості, після якого можна звертатися до норм, які не входять до цього режиму [17, с. 5]. На відміну від універсалістів, які вважають за можливе та необхідне застосовувати загальне міжнародне право завжди, крім випадків, коли має місце явно виражена відмова від його застосування, партикуляристи виходять із припущення про те, що загальне міжнародне право не застосовується, аж поки необхідність його застосування не буде чітко та явно обґрунтована [18, с. 21–22]. До того ж у межах автономних режимів виникають власні системи ієрархічних зв'язків, а тому у разі необхідності застосувати норму з-поза меж режиму така норма буде перевірена перш за все на предмет її відповідності і несуперечності нормам відповідного режиму [19, с. 72]. Судові установи, створені в рамках спеціальних режимів, схильні вважати, що регулювання відповідного режиму є повним і вичерпним. Найчастіше такою презумпцією користується і кладе в основу своїх рішень Суд Європейських Співтовариств. Оскільки у межах Європейського Союзу було створено «власну правову систему» (рішення у справі «Коста проти ЕНЕЛ» [20]), прогалини заповнюються за аналогією за допомогою інших норм цієї системи або за допомогою загальних принципів, властивих правопорядку Співтовариства, замість того, щоб звертатися до загального міжнародного права [1, с. 504–505].

На початку XX ст. міжнародна система розглядалася як ієрархічна пірамідальна структура, яка включала відносно невелику кількість норм і у межах якої держави взаємодіяли достатньо вільно. Однак сучасне міжнародне право, на думку прихильників юридичного плюралізму, подібне до павутиння детальних приписів, сфери яких перетинаються та які регулюють різноманітні сфери міжнародних відносин: захист довкілля, додержання прав людини, міжнародна торгівля тощо. Як помітили Ф. Ост та М. ван де Керхофе, спостерігається криза пірамідальної моделі, на зміну якій приходить модель мережі при збереженні, однак, залишків попередньої моделі. З'являється новий міжнародний правопорядок: не повністю фрагментований і не повністю єдиний [21, с. 10; 22, с. 977]. За таких умов найскладніша задача полягає в знаходженні повноважного органу в системі, яка поєднує як елементи ієрархічної єдності, так і численні структури, притаманні моделі мережі [1, с. 484].

Л. Шопітон вважає модель мережі найбільш адекватною теоретичною моделлю, здатною описати стан сучасного міжнародного права, пояснити розширення сфери охоплення міжнародного права та забезпечити хоча б мінімальну єдність багатополярного світу. Мережа розглядається, як

система, проте не вертикальна (ієрархічна), а горизонтальна, у якій норми міжнародного права взаємодіють між собою на рівних [23].

Твердячи про горизонтальний характер зв'язків між нормами та режимами міжнародного права, П. Запатеро звертає увагу на те, що сучасне міжнародне право демонструє тенденцію до самостворення (*self construction*), яке відбувається перш за все у межах окремих міжнародно-правових режимів, завдяки їхньому динамічному розвитку. Деякі міжнародно-правові режими можуть самостійно створювати (за допомогою нових норм) та розвивати (за допомогою діяльності органів, які застосовують ці норми) власні юридичні «перспективи», які, як правило, не співпадають із «перспективами» інших режимів [19, с. 70–71].

У. В. Берк-Уайт характеризує юридичний плюралізм, який, на його думку, панує в сучасному міжнародному праві, як визнання різноманітності альтернатив, традицій та підходів до тих самих питань з боку учасників міжнародних відносин під час створення норм міжнародного права, процедур та навіть міжнародних судових установ [22, с. 978].

За загальною думкою, в національних правових системах єдність правопорядку є наслідком системного характеру права. Однак прихильники юридичного плюралізму вважають, що чіткі ідеї системної єдності складно перенести на міжнародно-правовий ґрунт. Ані формальна ієрархія, ані нормативне узгодження цінностей, ані централізовані механізми примусу недостатньо розвинуті для того, щоб забезпечити єдність системи міжнародного права [1, с. 495–496].

Л. Шопітон вбачає причину цього у суверенній рівності держав, що тягне за собою рівнозначність первинних міжнародно-правових норм, що регулюють відносини між ними, рівноцінність вторинних норм міжнародного права та відсутність ієрархії в джерелах міжнародного права [23].

Отже, сприйняття фрагментації міжнародного права залежить від характеру розуміння конкретним дослідником міжнародного права в цілому. Так, усталене у вітчизняній юридичній науці та схвалене Комісією міжнародного права ООН сприйняття міжнародного права як єдиної системи та цілісного правопорядку (універсалістський або конституціональний підхід) до цього часу не сприймається тими науковцями, які вбачають у ньому лише сукупність неміцно пов'язаних між собою підсистем (партикуляристський або плюралістичний підхід). При цьому прихильники першої (універсалісти) обирають як відправну точку загальне міжнародне право та, як правило, взагалі заперечують існування самодостатніх режимів, підкреслюючи небезпеку, яку несе в собі фрагментація. Прихильники другої точки зору (партикуляристи) схильні застосовувати методи соціологічного аналізу певних характеристик окремих режимів. На їхню думку, спеціальні режими є самодостатніми, а фрагментація є явищем природним і навіть корисним. Аргументи на користь і проти кожного з двох окреслених підходів можна шукати та знаходити постійно, а тому дискусія між їхніми прихильниками точитиметься ще дуже довго.

#### *Література:*

1. Simma B. Of Planets and the Universe: Self-contained Regimes in International Law / Bruno Simma, Dirk Pulkowski // EJIL. – 2006. – № 3. – P. 483–529.



2. Колодкин Р.А. Фрагментация международного права / Колодкин Р.А. // Московский журнал международного права. – 2005. – № 2. – С. 38–61.
3. Фельдман Д.И. Система международного права / Фельдман Д.И. – Казань: Издательство Казанского университета, 1983. – 118 с.
4. Левин Д.Б. Международное право, внешняя политика и дипломатия / Левин Д.Б. – М.: Международные отношения, 1981. – 144 с.
5. Буткевич В.Г. Міжнародне право: Основи теорії: Підручник / Буткевич В.Г., Мицик В.В., Задорожній О.В.; за ред. В.Г. Буткевича. – К.: Либідь, 2002. – 608 с.
6. Martineau A.-Ch. La fragmentation du droit international: un renouvellement répété de la pensée? [Электронный ресурс] / Anne-Charlotte Martineau. – Paris, 2006. – 14 p. – Режим доступа до тексту: [www.esil-sedi.eu/english/Paris\\_Agora\\_Papers/Martineau.PDF](http://www.esil-sedi.eu/english/Paris_Agora_Papers/Martineau.PDF).
7. Rao P. S. Multiple International Judicial Forums: A Reflection of the Growing Strength of International Law or Its Fragmentation? / Pemmaraju Sreenivasa Rao // Michigan Journal of International Law. – 2004. – Vol. 25. – P. 929–961.
8. Фрагментация международного права: трудности, обусловленные диверсификацией и расширением сферы охвата международного права / [Организация Объединенных Наций]. // Доклад Комиссии международного права: пятьдесят восьмая сессия (1 мая – 9 июня и 3 июля – 11 августа 2006 года). – Нью-Йорк, 2006. – С. 405–427.
9. Dupuy P.M. A Doctrinal Debate in the Globalisation Era: On the «Fragmentation» of International Law [Электронный ресурс] / Pierre-Marie Dupuy // European Journal of Legal Studies. – 2007. – № 1. – Режим доступа до статті: <http://www.ejls.eu/download.php?file=./issues/2007-04/dupuyUK.pdf>.
10. Koskeniemi M. The Fate of Public International Law: Constitutional Utopia or Fragmentation [Электронный ресурс] / Martti Koskeniemi // Chorley Lecture. – London: London School of Economics, 2006. – Режим доступа до тексту: <http://www.helsinki.fi/eci/Publications/MKChorley%20Text-06a.pdf>.
11. Hafner G. Pros and Cons Ensuing from Fragmentation of International Law / Gerhard Hafner // Michigan Journal of International Law. – 2004. – Vol. 25. – P. 849–863.
12. Nicolaïdis K. Diversity or Cacophony? The Continuing Debate over New Sources of International Law [Электронный ресурс] / Kalypso Nicolaïdis, Joyce L. Tong // Michigan Journal of International Law. – 2004. – Vol. 24. – P. 1349–1375.
13. Koskeniemi M. Global Legal Pluralism: Multiple Regimes and Multiple Modes of Thought [Электронный ресурс] / Martti Koskeniemi. – Harvard, 2005. – 21 p. – Режим доступа до тексту: <http://www.helsinki.fi/eci/Publications/MKPluralism-Harvard-05d%5B1%5D.pdf>.
14. Koskeniemi M. International Law: Between Fragmentation and Constitutionalism [Электронный ресурс] / Martti Koskeniemi. – Canberra, 2006. – 17 p. – Режим доступа до тексту: [http://cigj.anu.edu.au/cigj/link\\_documents/KoskeniemiPaper.pdf](http://cigj.anu.edu.au/cigj/link_documents/KoskeniemiPaper.pdf).
15. Case of Al-Adsani v. the United Kingdom. Judgment of 21 November 2001 [Электронный ресурс] / [European Court of Human Rights]. – Strasbourg, 2001. – 36 p. – Режим доступа до тексту: <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/portal.asp?sessionId=30293651&skin=hudoc-en&action=request>.

16. Combacau J. Le droit international: bric-à-brac ou système? / Jean Combacau // Archives de philosophie du droit. – 1986. – Tome 31. – P. 85–105.
17. Pulkowski D. Narratives of Fragmentation. International Law between Unity and Multiplicity [Електронний ресурс] / Dirk Pulkowski. – Munich, 2005. – 15 p. – Режим доступу до тексту: [www.esil-sedi.eu/english/pdf/Pulkowski.PDF](http://www.esil-sedi.eu/english/pdf/Pulkowski.PDF).
18. Runersten M. Defining «Self-contained Regime» [Електронний ресурс] / Michael Runersten. – Lund, 2008. – 48 p. – Режим доступу до тексту: [http://www.jur.lu.se/Internet/Biblioteket/Examensarbeten.nsf/0/F7869D386052E808C1257432004AEB8D/\\$File/xsmall.pdf?OpenElement](http://www.jur.lu.se/Internet/Biblioteket/Examensarbeten.nsf/0/F7869D386052E808C1257432004AEB8D/$File/xsmall.pdf?OpenElement).
19. Zapatero P. Modern International Law and the Advent of Special Legal Systems / Pablo Zapatero // Arizona Journal of International & Comparative Law. – 2005. – Vol. 23, No. 1. – P. 55–75.
20. Flaminio Costa v. E.N.E.L. Judgment of 15 July 1964 [Електронний ресурс] / [Court of Justice of the European Communities]. – 1964. – Режим доступу до тексту: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61964J0006:EN:NOT>.
21. Comtois-Dinel E.-L. La fragmentation du droit international: vers un changement de paradigme [Електронний ресурс] / Eve-Lyne Comtois-Dinel // Lex electronica. – 2006. – Vol. 11, No. 2. – P. 1–22. – Режим доступу до статті: <http://www2.lex-electronica.org/articles/v11-2/comtoisdinel.pdf>.
22. Burke-White W.W. International Legal Pluralism / William W. Burke-White // Michigan Journal of International Law. – 2004. – Vol. 25. – P. 963–979.
23. Chopiton L. Unité ou fragmentation de l'ordre international public. Dissertation [Електронний ресурс] / L. Chopiton. – 2006. – Режим доступу до тексту: <http://blogdanblog.wordpress.com/2006/11/01/l-chopiton-dissertation-%C2%AB-unite-ou-fragmentation-de-l%E2%80%99ordre-international-public-%C2%BB/>.

*Аметка Ф.А., КЮІ ОДУВС*

## ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВЕ ДОСЛІДЖЕННЯ СТАТУСУ АВТОНОМІЇ В РЕГІОНАЛІСТСЬКІЙ ДЕРЖАВІ (на прикладі Іспанії)

*В статье рассматривается проблема создания, функционирования автономии в унитарном государстве, в частности в Испании. Характеризуются полномочия национальных, административных автономий Испании, которые фактически приравнены в правах с субъектами федерации. Унитарное государство, в составе которого находятся автономные образования с широкими полномочиями, как в Испании, получили название – регионалистское государство.*

*The problem of creating, functioning the autonomy in the state, for example in Spain. The right of national, administrative autonomies in Spain, which are equal in right with subjects of federation. Initiated state, which consist of autonomies right of autonomies with unide rights gave names of rationalistic states.*

Сучасні тенденції розвитку державності в деяких унітарних державах, у складі яких існують автономні утворення з досить широкими правами, які фактично прирівняні до повноважень суб'єктів федерації, призвели до появи нової форми державного устрою – регіоналістської